

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No6(5)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 114 sahifa,
16-iyun, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Tinglovchilarga axloqiy-estetik tarbiya berishda notiqlik madaniyatini shakllantirishning samaradorlik ko'rsatkichlari	10
<i>Fazliddin Abdunabiyevich Abdurazaqov</i>	
Professor-o'qituvchilarning ilmiy-pedagogik salohiyatini xalqaro mezonlar asosida rivojlantirish yo'llari	15
<i>Maxmudov Qudratbek Shavkat o'g'li</i>	
Orfografik kompetensiyaning mohiyati va boshlang'ich sinflarda shakllanish bosqichlari	21
<i>Abduvaliyeva Nodira Alisherovna, Mo'minjonova Gulnoraxon Abdupatto qizi</i>	
Tabiiy fanlarni o'qitishda uch o'lchamli vizualizatsiyalarning boshlang'ich ta'limdagi ahamiyati	25
<i>Nabijonova Feruza Valijon qizi</i>	
Loyiha texnologiyasi asosida bo'lajak o'qituvchilarda ijtimoiy tashabbuskorlikni rivojlantirish mazmuni	28
<i>O'rinova Nilufar Muxammadovna</i>	
Sinfdan tashqari o'qish darslarida badiiy asar bilan ishlashning kompetensiyaviy yondashuv asosidagi metodikasi	32
<i>Qilichova Billura Yorqinxuja qizi, Homidov H. K.</i>	
Kasbiy-kommunikativ madaniyat fenomenining pedagogik talqini va rivojlanish tendensiyalari	37
<i>Tashpulatova Nodira Olimjon qizi</i>	
Tabiiy fanlarni o'qitishda kompetensiyaviy yondashuv	41
<i>Umbarova Nasiba Xolboy qizi</i>	
Xorijiy tillarni o'rganishda shaxs nutqining shakllanishida psixolingvistikaning ahamiyati	44
<i>Ahmedov Shavkat Asadilloevich, Ataboev Navruz Ihombek o'g'li</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida matnni tushunish va tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi (PIRLS dasturi misolida)	47
<i>Abduraxmanova Charos Burxanovna</i>	
Lesson Planning in English Language Teaching at Technical Universities	51
<i>Aitbaeva Nursuliu Tairbekovna</i>	
Lingvistik intellekt asosida individual o'qitish yondashuvining samaradorligi	55
<i>Allanazarova Sadoqat Azimovna</i>	
Xorij tadqiqotlarida zamonaviy oila transformatsiyasida farzandlar taraqqiyotining ijtimoiy-psixologik asoslari	59
<i>Bo'riyeva Mahbuba Shavkatovna</i>	
Теоретико-методологические подходы к изучению эмоциональных концептов в литературе: (на материале английских и немецких фразеологизмов)	63
<i>Сайёра Улашевна Тагаева, Азиза Анкаевна Уразкулова</i>	
The Importance of Forming a Schedule for High School Students	67
<i>D. T. Atabayeva, X. I. Abduraymova</i>	
Milliy cholg'u ansambllari orqali o'quvchilar musiqiy dunyoqarashini shakllantirish	70
<i>Dadamirzayeva Gulshanoy To'lanjon qizi</i>	
Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida ma'naviy-axloqiy tarbiyaga yondashuvning texnologik xususiyatlari ...	75
<i>Jumanov Sherzod Saloyevich</i>	
Adabiyot darsliklari uchun yangi o'zbek adabiyoti namunalarini saralashning ilmiy-metodik asoslari	78
<i>Musaboyeva Zulfira Iqboljon qizi</i>	
Maktab geometriyasida ko'pyoqlilar mavzusini o'rganishning innovatsion usullari	83
<i>Pirlepesov Umrbek Baxtiyor o'g'li</i>	
Generativ AI vositalarining mustaqil ta'lim jarayonidagi didaktik funksiyalari	86
<i>Qahramonova Xumora Qahramonovna</i>	
O'quvchi-sportchilar uchun individual mashg'ulot yuklamalarini avtomatik rejalashtirish va optimallashtirish imkoniyatini yaratish ahamiyati	91
<i>Qosimov Faxriddin Jo'raqulovich</i>	

Когнитивный диссонанс как социально-психологический феномен в контексте высшего образования: теоретический анализ	95
Мансурова Гульмира Рафаэловна	
Регуляторный произвол или необходимый порядок? Влияние новых регуляторных механизмов на свободу расследовательской журналистики	101
Рауфова Озода	
Qizlar tarbiyasida mahalla–oila–maktab hamkorligi mexanizmlari	105
Choriyeva Dildora Ismat qizi	
Oliy ta'lim muassasalarida jismoniy tarbiya mashg'ulotlarini individuallashtirishning samaradorligi: kompetensiyaviy yondashuv asosida	109
Tangriyev Abdulkarim To'vashevich	

UMUMIY O'RTA TA'LIM MUASSASALARIDA MA'NAVIY- AXLOQIY TARBIYAGA YONDASHUVNING TEKNOLOGIK XUSUSIYATLARI

Jumanov Sherzod Saloyevich

Qori Niyoziy nomidagi tarbiya pedagogikasi milliy instituti
mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya: Maqolada umumiy o'rta ta'lim muassasalarida ma'naviy-axloqiy tarbiyaning mafkuraviy ta'minotini boshqarish, tartibga solish va yagona maqsadga yo'naltirish omillari, vositalari hamda usullarini tizimlashtirish orqali uning samaradorligini oshirish masalalari yoritilgan.

Kalit so'zlar: mafkuraviy ishlar tizimi, texnologik yondashuv, pedagogik operatsiyalar, ma'naviy-dagnostik o'rganish, loyihalashtirish, fazilatlar kompleksi.

Abstract: The article examines ways to improve the effectiveness of the ideological support of spiritual and moral education in general secondary educational institutions through the systematization of factors, tools, and methods for managing, regulating, and directing this process toward a common goal.

Key words: ideological work system, technological approach, pedagogical operations, spiritual-diagnostic research, instructional design, set of virtues.

Аннотация: В статье рассматриваются вопросы повышения эффективности идеологического обеспечения духовно-нравственного воспитания в учреждениях общего среднего образования посредством систематизации факторов, средств и методов управления, регулирования и направления данного процесса на достижение единой цели.

Ключевые слова: система идеологической работы, технологический подход, педагогические операции, духовно-диагностическое исследование, проектирование, комплекс качеств.

KIRISH

Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida ma'naviy-axloqiy tarbiya tizimini mafkuraviy jihatdan ta'minlovchi makrotizim milliy g'oya hisoblanadi. Milliy g'oya va uni ro'yobga chiqaruvchi ma'naviy-ma'rifiy hamda mafkuraviy ishlar tizimi uzluksiz ta'lim tizimining, xususan, umumiy o'rta ta'lim muassasalarida ma'naviy-axloqiy tarbiyaning mafkuraviy ta'minotini boshqarishning muhim tarkibiy qismi sanaladi. Ushbu tizim jamiyatning turli ijtimoiy institutlari: oila, maktabgacha ta'lim muassasalari, umumiy ta'lim maktablari, o'rta maxsus va oliy ta'lim muassasalari, mehnat jamoalari, mahalla fuqarolar yig'inlari, jamoat tashkilotlari hamda madaniy-ma'rifiy uyushmalarning tarbiyaviy imkoniyatlarini muvofiqlashtirish, tartibga solish va ularni yagona maqsad sari yo'naltirishga xizmat qiladi. Shuningdek, u omillar (ish vaqti va ishdan keyingi bo'sh vaqt), vositalar (fan, adabiyot, san'at, matbuot, radio, televideniye, kino, muzey va boshqalar), uslublar (tushuntirish, ishontirish, majbur qilish) hamda usullar (individual, jamoaviy va ommaviy)ning yaxlit tizimidan tashkil topadi^[1].

Shuningdek, mafkuraviy makrotizim ma'naviy-axloqiy tarbiya klasteriga kiruvchi yo'nalishlar, jumladan, aqliy, iqtisodiy va huquqiy tarbiya hamda ularning asosiy tarkibiy sohalarini (mehnat, jismoniy, estetik, ekologik, jinsiy va boshqalar) ham qamrab oladi. Ma'naviy-mafkuraviy tizim qotib qolgan fenomen emas, balki dinamik hodisa bo'lib, dunyoda va mamlakatimizda kechayotgan yangiliklar hamda islohotlar ta'sirida muntazam ravishda yangilanib va takomillashib boradi. Mazkur tizim samaradorligi mafkuraviy-pedagogik ta'sir jarayonining uzluksizligi, tabaqalashtirilganligi va kompleks yondashuv asosida tashkil etilishiga bog'liq.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Mafkuraviy ishlarning ta'sirchanligi va hozirjavobligini oshirishda aholining turli qatlamlariga xos milliy-psixologik, hududiy, kasbiy hamda yosh xususiyatlarini inobatga olish muhim ahamiyat kasb etadi. Ma'naviy-ma'rifiy ishlarga tizimli yondashuv aholini (go'daklar, o'smirlar, o'spirinlar va kattalar) respublika mustaqilligini

mustahkamlashga qodir, yuksak ma'naviy-axloqiy fazilatlariga ega fuqaro va yuqori malakali mutaxassis sifatida tarbiyalashga yo'naltirilgan barcha tarkibiy qismlarning (pedagoglar, o'quvchi va talaba-yoshlar, darsliklar, axborot texnologiyalari, ta'lim muassasalari, ota-onalar, qonunlar, ilm-fan, moliya, davlat va jamoatchilik tashkilotlari, ishlab chiqarish korxonalari va boshqalar) o'zaro uzviy bog'langan holda, rejali ravishda faoliyat yuritishini ta'minlashga asoslangan tizimdir [2].

Yoshlar tarbiyasiga yondashuvning texnologik jihati ma'naviy-ma'rifiy ishlar dasturlarida ko'zda tutilgan va loyihalashtirilgan natijani kafolatlashga qaratilgan pedagogik operatsiyalar, vositalar hamda metodlar zanjiri sifatida namoyon bo'ladi. Shu sababli ushbu tizim asosini vositalar emas, balki muayyan fazilatni shakllantirishda kafolatlangan natijaga erishishni ta'minlovchi pedagogik algoritmlar tashkil etadi [3]. Mazkur tizim mavjud holatni ma'naviy-diagnostik jihatdan o'rganish, uni mazmunan boyitish va takomillashtirib borish orqali zamon talablariga to'liq javob bera olishini ta'minlash tamoyiliga asoslanadi.

Har bir ta'lim muassasasida amalga oshiriladigan ta'lim-tarbiyaviy chora-tadbirlarning aniq natijani kafolatlay olishiga alohida e'tibor qaratish, ularning maqsadga muvofiq amalga oshirilishini nazorat qilish hamda samaradorligini muntazam qayd etib borish talab etiladi [4]. Tizim samaradorligini ta'minlash uchun mas'uliyat har bir ta'lim muassasasi rahbari zimmasiga yuklatiladi. Tizim amaliyoti natijalari izchil ravishda ilmiy va pedagogik kengashlar yig'ilishlarida muhokama qilib boriladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ballar yig'indisi o'rganilgan tadbir samaradorligining miqdoriy ko'rsatkichini ifodalaydi. Muayyan shart umuman bajarilmagan bo'lsa – 0 ball, 25% bajarilgan bo'lsa – 3 ball, 50% bajarilgan bo'lsa – 5 ball, 75% bajarilgan bo'lsa – 8 ball, 100% bajarilgan bo'lsa – 10 ball qo'yiladi. Har bir shart bo'yicha aniqlangan yutuq va kamchiliklar tegishli jadvalga kiritilib, baholanadi. Tizim samaradorligini baholash. Aholi, ayniqsa, yoshlarga qaratilgan mafkuraviy tahdidlarning turlari ko'payib borayotgani ma'naviy-ma'rifiy ishlarga tizimli yondashuv asosida, ya'ni ma'rifiy natijani kafolatli loyihalashtirish va amalga oshirish vazifasini kun tartibiga qo'ymoqda.

Shuning uchun ham bugungi kunda ta'lim-tarbiya sohasidan boshlab matbuot, televideniye, internet va boshqa ommaviy axborot vositalari, teatr, kino, adabiyot, musiqa, rassomlik va haykaltaroshlik san'atigacha, bir so'z bilan aytganda, inson qalbi va tafakkuriga bevosita ta'sir ko'rsatadigan barcha sohalardagi faoliyatimizni xalqning ma'naviy ehtiyojlari va zamon talablari asosida yanada kuchaytirishimiz, yangi bosqichga ko'tarishimiz zarur [6].

TAHLIL VA NATIJALAR

Tizim – tarkibiy qismlarning o'zaro uzviy bog'langan holda rejali ravishda joylashishi va faoliyat yuritishiga asoslangan tartib, reja hamda tashkiliy tuzilmadir [7]. Barcha sohalarda bo'lgani kabi tizimning asosiy tavsiflari sifat va samaradorlik hisoblanadi. Mazkur tizim samaradorligini quyidagi metodlar, shakllar va vositalar yordamida baholash mumkin:

- maktabgacha ta'lim muassasasi tarbiyachisi, o'qituvchi, sinf rahbari, guruh murabbiysi va ustoz faoliyatini pedagogik profессиogramma hamda obyektiv ko'rsatkichlar asosida baholash;
- pedagogik kuzatish;
- ta'lim muassasalari faoliyatini yorituvchi me'yoriy hujjatlarni o'rganish;
- sotsiometrik metodlar (suhbat, anketa, ijtimoiy so'rov, intervyu).

Suhbat tarbiyalanuvchilar yoki ularning tarbiyasi uchun mas'ul bo'lgan subyektlar – ota-onalar, vasiylar, o'qituvchilar va murabbiylar ishtirokida o'tkaziladi; tashxis metodlari (og'zaki so'rov, test-so'rov, test-topshiriq, proyektiv testlar); pedagogik hamda psixologik tajribalar;

“Tarbiyalanganlikni o'rganishning pedagogik-psixologik dasturi”, “Talabaniy ijtimoiy-psixologik portreti”, “Pedagogik tavsifnoma”, “Guruh murabbiysi faoliyati to'g'risida”gi nizom, “Sotsiologik-psixologik xizmat ko'rsatish”, “Ma'naviy-ma'rifiy ishlarni modellashtirish”, “Tarbiyalanganlik darajalarini baholashning matematik-statistik metodikasi”, “Kasbiy va shaxsiy barkamol talaba modeli” kabi diagnostik vositalar; pedagogik matbuotni o'rganish; modellashtirish (loyihalash); tarbiyalanuvchilarda milliy g'oya elementlarining yosh xususiyatlariga mos ravishda namoyon bo'lishini tahlil qilish; ekspert baholash va boshqa metodlar. Tashxislash natijalarini qayd etishda raqamli indekslar, shkalalar va turli shartli belgilardan foydalaniladi. Shaxsning tarbiyalanganlik darajasini qayd etishda olti balli shkaladan foydalanish mumkin. Undagi uchta ijobiy baho (Q1, Q2, Q3) ma'naviy tarbiyalanganlik (tayyorgarlik) darajasini, uchta salbiy baho (-1, -2, -3) esa tarbiyalanmaganlik darajasini ifodalaydi.

Sifatli baholarga quyidagi mezonlar bo'yicha miqdoriy ekvivalentlar mos keladi:

- Q1 – ijobiy harakatlarni tashkil etishga tayyorlik;
- Q2 – ijobiy harakatlarni amalga oshirishga intilish;
- Q3 – ijobiy harakatlarni amalga oshirishda qat'iylik va faollik ko'rsatish;
- 1 – salbiy harakatlarni tashkil etishga tayyorlik;
- 2 – salbiy harakatlarni amalga oshirishga intilish;
- 3 – salbiy harakatlarni sodir etish.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, tarbiyalanganlik darajasini baholashda shaxsning alohida fazilatlari emas, balki umumiy ma'naviy-axloqiy fazilatlar kompleksi hisobga olinishi lozim. Shuningdek:

- umumiy o'rta ta'lim muassasalarida ma'naviy-axloqiy tarbiya subyektlari (o'qituvchi, sinf rahbari, ustoz) faoliyatini pedagogik profессиogramma va obyektiv ko'rsatkichlar asosida baholash;
- ustoz-murabbiylar, pedagog-o'qituvchilar, ota-onalar hamda mahalla yoshlar yetakchilarini milliy tarbiya nazariyasi va metodlari bilan qurollantirish;
- ma'naviy-axloqiy tarbiya jarayonida uzluksizlik va uzviylik tamoyillariga tayangan holda yoshlarda Vatanga sadoqat, tadbirkorlik, irodalilik, mafkuraviy immunitet, mehr-oqibatlik, mas'uliyatlik, bag'rikenglik, huquqiy madaniyat, innovatsion fikrlash va mehnatsevarlik kabi tayanch kompetensiyalarni bolalikdan boshlab bosqichma-bosqich shakllantirish;
- raqamli pedagogika va Telegram resurslaridan foydalangan holda aholining farzand tarbiyasi bo'yicha pedagogik madaniyatini oshirish, ota-onalarni bolalar tarbiyasining jahon tajribasida sinovdan o'tgan samarali pedagogik texnologiyalari, usullari va amalga oshirish shakllari bilan muntazam tanishtirib borish;
- ommaviy axborot vositalari, shu jumladan, internet jahon axborot tarmog'i orqali tarqatilayotgan g'arazli axborotlar, odob-axloqni yemiruvchi illatlar, yoshlarni zalolatga boshlovchi "ommaviy madaniyat", radikalizm va buzg'unchi g'oyalarga qarshi mafkuraviy immunitetni kuchaytirish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 31-dekabrda "Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasini tasdiqlash va uni amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 1059-son qarori // Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi. – 2020-yil 3-yanvar. – URL: <https://lex.uz/uz/docs/4676839>
2. Qodirov A., Quronov M. va boshqalar. Fazilatlil avlod. Uzluksiz ma'naviy tarbiya trilogiyasi. III qism. – Toshkent: Muharrir nashriyoti, 2019. – 9 b.
3. Jumanov Sh. Ta'lim muassasalarida ma'naviy-ma'rifiy ishlar tizimi modernizatsiyasining siyosiy-pedagogik asoslari // O'zbekiston Milliy universiteti xabarlari. – Toshkent, 2025. – [1/6/1]. – B. 66-68.
4. Jumanov Sh. Ta'lim muassasalari ma'naviy-ma'rifiy ishlar tizimining konvergent xususiyatlari // Fan va ta'lim integratsiyasi ilmiy jurnali. – Samarqand, 2025. – 3(4)-son. – B. 116-124.
5. Quronov M. va boshqalar. Tadbir samaradorligining o'n sharti. – Toshkent: "Istiqlol", 2006. – 24 b.
6. Jumanov Sh. Umumiy o'rta ta'lim maktablarida tarbiyaviy ish shakllari // Miasto Przyszłości. Elektron ilmiy jurnal. – 2024. – 51-son. – B. 341-343. – URL: miastoprzyszlosci.com.pl/index.php/mp/article/view/4473
7. Samadova S. Ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar samaradorligini oshirishning pedagogik asoslari: o'quv-uslubiy qo'llanma. – Buxoro: "Sadridin Salim Buxoriy" Durdona nashriyoti, 2020. – 96 b.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №6(5)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.